DOMSTOLENS DOM
AF 2. JUNI 1976 [1]

Milch-, Fett- und Eier-Kontor GmbH mod Hauptzollamt Hamburg-Jonas (anmodning om præjudiciel afgørelse indgivet af Finanzgericht Hamburg)

Sag 125/75

Sammendrag

1. *Landbrug — produkter for hvilke der gælder en ordning med fællespriser — eksportrestitution — forordning nr. 1041/67, artikel 4, stk. 1 — almen rækkevidde*

2. *Landbrug — produkter for hvilke der gælder en ordning med fællespriser — eksportrestitution — differentiering — ydelse — betingelser — forordning nr. 1041/67, artikel 4 — fortolkning*

3. *Landbrug — produkter for hvilke der gælder en ordning med fællespriser — eksportrestitution — ydelse — betingelser — destinationens marked — varens ankomst — bevis — objektive kriterier — medlemsstaternes kompetence*
(Forordning nr. 1041/67, artikel 4)

1. Artikel 4, stk. 1 i forordning nr. 1041/67 er en bestemmelse med almen rækkevidde, som finder anvendelse med hensyn til alle restitutioner, også de som differentieres alt efter produkternes destination.
2. Artikel 4, stk. 1 i forordning nr. 1041/67 skal fortolkes i sammenhæng med artikel 6 i forordning nr. 876/68 og medfører, såfremt restitutionsbeløbet differentieres, at varen skal være fortoldet og bragt i fri omsætning på destinationen.
3. Spørgsmålet, om varen har nået markedet på destinationen, kan kun besvares ud fra objektive kriterier. Medlemsstaterne — dvs. den myndighed i hver medlemsstat, som det påhviler at udbetale eksportrestitutionerne — er gyldigt blevet bemyndiget til at kræve bevis for, at det pågældende produkt er blevet importeret til et tredjeland.

I sag 125/75

angående en anmodning, som i medfør af EØF-traktatens artikel 177 er forelagt Domstolen af Finanzgericht Hamburg for i den dér verserende retssag mellem

1 — Processprog: Tysk.

MILCH-, FETT- UND EIER-KONTOR GMBH

og

HAUPTZOLLAMT HAMBURG-JONAS

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artikel 4 i Kommissionens forordning nr. 1041/67/EØF af 21. december 1967 om de nærmere regler for anvendelse af eksportrestitutioner for de produkter, for hvilke der gælder en ordning med fællespriser,

afsiger

DOMSTOLEN

sammensat af: præsidenten R. Lecourt, afdelingsformændene H. Kutscher og A. O'Keeffe, dommerne A. M. Donner, J. Mertens de Wilmars, P. Pescatore, M. Sørensen, A. J. Mackenzie Stuart og F. Capotorti,

generaladvokat: G. Reischl
justitssekretær: A. Van Houtte

følgende

DOM

Sagsfremstilling

Forelæggelseskendelsen og de skriftlige indlæg, der er afgivet i medfør af artikel 20 i statutten for EØF's Domstol, kan sammenfattes således:

I — De faktiske omstændigheder og retsforhandlingernes forløb

A — Artikel 4, stk. 1 i Kommissionens forordning nr. 1041/67/EØF af 21. december 1967 om de nærmere regler for anvendelse af eksportrestitutioner for de produkter, for hvilke der gælder en ordning med fællespriser (EFT-specialudgave 1967, s. 298; org. ref. JO 314, s. 9) bestemmer bl.a.:

»I visse tilfælde kan medlemsstaterne, under hensyntagen til restitutionssatsen i forhold til importafgiftens højde, under hensyntagen til de eksporterede produkters karakteristika, eller til eksportmarkederne, som betingelse for udbetaling af restitutionen, udover beviset for at pro-

duktet har forladt Fællesskabets geografiske område, kræve bevis for, at det pågældende produkt er blevet importeret til et tredjeland ...«

Artikel 17, stk. 1 i Rådets forordning nr. 804/68/EØF af 27. juni 1968 om den fælles markedsordning for mælk og mejeriprodukter (EFT-specialudgave 1968 (I), s. 169; org. ref. JO L 148, s. 13) bestemmer bl.a.:

»... For at muliggøre udførsel af de i artikel 1 anførte varer ...; på grundlag af de priser, som i den internationale handel gælder for de ... omhandlede varer, kan forskellen mellem disse priser og priserne inden for Fællesskabet ... udlignes ved en eksportrestitution«.

Efter samme artikels stk. 2, andet pkt. kan restitutionen »differentieres alt efter destinationen«.

Det samme gælder efter artikel 4 i Rådets forordning nr. 876/68/EØF af 28. juni 1968 om fastsættelse af de almindelige regler for ydelse af eksportrestitutioner for mælk og mejeriprodukter og om kriterierne for fastsættelse af restitutionsbeløbet (EFT-specialudgave 1968 (I), s. 226; org. ref. JO L 155, s. 1).

Artikel 6, stk. 2, første pkt. i forordning nr. 876/68 bestemmer:

»Ved anvendelse af bestemmelserne i artikel 4 ydes restitutionen på de i stk. 1 nævnte betingelser, forudsat at det godtgøres, at produktet hår nået den destination, for hvilken restitutionen var fastsat.«

B — 1. Sagsøgeren i hovedsagen indtrådte ved en aftale i 1970 i en såkaldt pool, der skulle eksportere tysk interventionssmør. I medfør af denne aftale solgte sagsøgeren bl.a. 3 000 tons af nævnte vare til det belgiske selskab Corman (deltager i pool'en), hvorved sagsøgeren i salgsaccepten den 12. januar 1971 angav Marokko som destinationsland. Ved kontrakt af 31. december 1970 havde firma Corman videresolgt smørret til det belgiske firma Brabania (en anden pooldeltager) med levering i Casablanca eller Tanger. Brabania på sin side havde den 23. december 1970 forpligtet sig til at levere partiet i Gdansk til et tjekkisk firma. Denne forretning blev faktisk gennemført.

2. For denne leverance betalte sagsøgte i hovedsagen det på eksportdagen for alle tredjelande gældende grundrestitutionsbeløb, fordi det var sagsøgtes opfattelse, at det ikke var klart oplyst, om varen var »blevet bragt på markedet« i Marokko. Da sagsøgeren i hovedsagen kunne godtgøre, at det eksporterede vareparti var nået frem til Marokko og var blevet udlosset i Casablanca, krævede dette firma udbetalt forskellen mellem den tildelte restitution og det højere beløb, der var blevet forudfastsat den 2. september 1970 i en eksportlicens til sagsøgeren for Marokko, Algeriet og Tunesien.

C — Ved kendelse af 13. november 1975 har Finanzgericht Hamburg i medfør af EØF-traktatens artikel 177 forelagt Domstolen følgende spørgsmål:

1) Skal artikel 4, stk. 1 i forordning nr. 1041/67 i den i 1971 gældende affattelse, hvorefter medlemsstaterne bl.a. på grundlag af de eksporterede varers karakteristika eller under hensyntagen til eksportmarkederne i visse tilfælde udover beviset for, at det pågældende produkt har forladt Fællesskabets geografiske område, også kan kræve bevis for, at produktet er blevet importeret til et tredjeland, fortolkes således, at også de i artikel 4 i forordning nr. 876/68 omhandlede destinationer, for hvilke restitutionernes beløb kan fastsættes forskelligt, anses for tredjeland?
2) Såfremt spørgsmål 1 besvares bekræftende:
Medfører kriteriet, »at det pågældende produkt er blevet importeret til et tredjeland« i artikel 4, stk. 1 i forordning nr. 1041/67, at nævnte produkt i toldretlig henseende skal være bragt i fri omsætning, eller er det tilstrækkeligt, at varen, efter at have været indladet på skib, udlosses i en havn på den ik-

ke-europæiske destination og efter oplagring og omladning føres til et europæisk tredjeland på et andet skib?

3) Såfremt spørgsmål 1 besvares benægtende:
Skal artikel 6, stk. 2, første pkt. in fine i forordning nr. 876/68, hvorefter restitutionen ved anvendelse af bestemmelserne i artikel 4 ydes på de i stk. 1 nævnte betingelser, »forudsat at det godtgøres, at produktet har nået den destination, for hvilken restitutionen var fastsat«, fortolkes således, at varen på destinationen i toldretlig henseende skal være bragt i fri omsætning, eller er det tilstrækkeligt, at den, efter at have været indladet på skib, udlosses i en havn på en ikke-europæisk destination og efter oplagring og omladning føres til europæisk tredjeland på et andet skib?

4) Såfremt det i spørgsmål 2 og 3 indeholdte alternative spørgsmål besvares bekræftende:
Er kriteriet, at det pågældende produkt er bragt ind i et tredjeland (artikel 4, stk. 1 i forordning nr. 1041/67), henholdsvis at varen har nået destinationen (artikel 6, stk. 2 i forordning nr. 876/68), også opfyldt, når varen på grundlag af den tilhørende købekontrakt, allerede før de eksporttoldformaliteter, som er omhandlet i artikel 1, stk. 2 i forordning nr. 1041/67, er opfyldt, definitivt ikke var bestemt for den i henhold til artikel 6, stk. 2 i artikel 6, stk. 2 i forordning nr. 876/68 fastsatte ikke-europæiske destination men for et andet europæisk tredjeland med lavere restitutionssats og faktisk også er blevet transporteret dertil via omvejen over det i eksportlicensen anførte ikke-europæiske tredjeland?

5) Har det for fortolkningen af de under spørgsmål 2, 3 og 4 nævnte artikler 4, stk. 1 i forordning nr. 1041/67 og 6, stk. 2 i forordning nr. 876/68 nogen betydning,
   a) om den restitutionssøgende eksportør på det afgørende tidspunkt havde kendskab til, at varen definitivt skulle bringes ind i det europæiske tredjeland;
   b) om en af de i de pågældende købekontrakter deltagende købere eller sælgere var hjemmehørende på den ikke-europæiske destination eller havde en filial der?

D — Kendelsen fra Finanzgericht Hamburg er registreret på Domstolens justitskontor den 17. december 1975.

I henhold til artikel 20 i protokollen vedrørende statutten for EØF's Domstol er der indgivet skriftlige indlæg af EF's Kommission den 17. februar 1976, af sagsøgte i hovedsagen den 18. februar 1976 og af sagsøgeren i hovedsagen den 26. februar 1976.

På grundlag af den refererende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten har Domstolen besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisførelse.

II — Skriftlige indlæg indgivet til Domstolen

A — 1. *Sagsøgeren i hovedsagen* har først givet følgende tilføjelse til redegørelsen for de faktiske omstændigheder.

Ved udstedelsen af forordning nr. 804/68 havde Fællesskabets organer slet ikke forudset, at den fælles markedsordning for mælk snart skulle hidføre betydelige overskud. Allerede fra 1969 begyndte man at tale om et »smørbjerg«, der bestandigt voksede ... Til trods for Kommissionens foranstaltninger er der endnu ikke tegn på, at dette overskud formindskes.

Sagsøgeren i hovedsagen, tidligere »Bundeszentrale der deutschen Milchwirtschaft« (Forbundscentralen for det tyske mejerierhverv), hvis kapital helt og fuldt ejedes af to offentligretlige institutioner, havde et snævert samarbejde med Forbundsrepublikkens nationale fødevaremyndigheder. Disse anmodede i sommeren 1970 sagsøgeren om i større udstrækning at beskæftige sig med afvik-

lingen af smøroverskuddet. Da der var tale om så store mængder, at sagsøgeren ikke selv kunne bestride opgaven, indgik sagsøgeren i en sammenslutning med andre, private smørhandlere. Således opstod den bekendte »smørpool«, som det faktisk lykkedes at reducere smørlagrene med omkring 41 000 tons.

Beslutningen om eksport af 10 000 tons til Nordafrika blev ikke truffet, fordi restitutionen klart var størst for dette område, men ud fra en vurdering af salgsmulighederne. Da markedsvilkårene i mellemtiden har ændret sig, er der kun forblevet en ringe del i Marokko af det smør, som gik dertil. Marokkos årsbehov på omkring 11 000 tons er altså blevet dækket på anden vis.

De forelagte spørgsmål vedrører for størstedelen retsregler, der i mellemtiden er blevet ændret. Den største mangel ved forordning nr. 1041/67 består i, at dens forfattere har forsømt udtømmende at opregne betingelserne for retten til eksportrestitutioner. De har begrænset sig til at tale om »beviser«, der skal føres, eller supplerende bevisligheder, der kan kræves. Desuden har medlemsstaterne ikke anvendt forordningen ensartet. Forbundsrepublikkens myndigheder har stillet de strengeste betingelser ud fra mere fiskalt end økonomisk prægede overvejelser (disse problemer behandles i Tyskland af toldmyndighederne).

Ud fra sine erfaringer med belgisk praksis mente firma Corman derimod, at tildelingen af restitutionen kun var undergivet den betingelse, at varen faktisk var kommet frem til Marokko. Firmaet havde ikke haft grund til at tro, at restitutionens udbetaling efterfølgende ville blive betinget af bevis for, at varen var »bragt i omsætning« i Marokko, »påvirkede det marokkanske marked« og var »trængt ind« på dette. Heller ikke sagsøgeren i hovedsagen regnede med, at denne forretning kunne skabe vanskeligheder. I øvrigt har Kommissionen som svar på et skriftligt spørgsmål den 18. marts 1970 (JO C 38 af 1. 4. 1970, s. 1) anført, at artikel 8 i forordning nr. 1041/67/EØF »bestemmer, at den del af restitutionen, der overstiger den laveste restitutionssats, kun udbetales, såfremt det godtgøres, at varen faktisk har nået destinationslandet. Derefter kan Kommissionen ikke længere følge den eksporterede vares skæbne«.

Af begivenhedernes rækkefølge fremgår, at der må næres alvorlig tvivl med hensyn til, om det af Brabania til en tjekkoslovakisk køber solgte smør er det samme som det, der blev solgt af sagsøgeren i hovedsagen. Brabania solgte først »på termin« og indkøbte senere leverancen. Sagsøgeren i hovedsagen kendte intet til disse forretninger. Sagsøgeren havde i øvrigt også kunne sælge direkte til det tjekkiske firma, idet restitutionen med fradrag af transportomkostningerne til destinationslandet ved levering kaj Gdansk var 11 DM højere end restitutionen kaj Casablanca. Selv om firma Corman og sagsøgeren i hovedsagen tilhørte samme pool, betød dette ikke en ændring af den regel i international handel, hvorefter en køber ikke meddeler sin sælger navnet på den kunde, som han vil videresælge varen til.

2. Om spørgsmålene kan tages under påkendelse

a) Spørgsmål 1. Efter overgangsperiodens udløb var det klart, at »destinationen« i betydningen af artikel 4 i forordning nr. 876/68 kun kunne være et tredjeland. Spørgsmålet bør altså omformuleres således:

Skal der ved ordene »et tredjeland, hvortil produktet er blevet importeret«, i artikel 4, stk. 1 i forordning nr. 1041/67 stadig forstås det samme som destinationslandet eller destinationen i

— artikel 8, stk. 1 i forordning nr. 1041/67,
— artikel 17, stk. 2, andet pkt. i forordning nr. 804/68?

b) Spørgsmål 2, 3 og 4. Finanzgericht anmoder i virkeligheden Domstolen om at anvende forordning nr. 1041/67 på sagens konkrete faktum.

Hvad angår spørgsmål 4, kan en vare kun være »bestemt til et land« ifølge ejerens eller den rådighedsberettigedes vilje. Men ved en eksportforretnings gennemførelse passerer varen successivt flere rådighedsberettigede. Allerede af den grund kan varens destination ændres. Det destinationsland, hvortil varen »definitivt« er bestemt, kan først sikkert angives, når varen faktisk er forbrugt. Der har ikke været tale om nogen »omvej over det i eksportlicensen anførte tredjeland«. Eksportlicensen bandt kun sagsøgeren i hovedsagen, der transporterede varen til Marokko ad den lige vej. Spørgsmål 4 bør altså omformuleres til følgende særlige spørgsmål:

»Når der i forordningerne nr. 876/68 og 1041/67 tales om »destinationssted«, »bestemmelsessted« eller »destination«, hvad skal der da forstås herved?

... Har udtrykkene »destinationsland« og »destination« samme indhold og samme betydning i alle de pågældende bestemmelser i fællesskabsretten?«

Om de omhandlede bestemmelser er gyldige

Artikel 4, stk. 1 i forordning nr. 1041/67 bestemmer, at medlemsstaterne i visse tilfælde kan kræve supplerende bevis. En bemyndigelsesregel, der alene beskriver de betingelser, hvorunder den skal finde anvendelse, ved udtrykket »i visse tilfælde«, er så uklar, at den ikke kan have retsvirkninger. Bestemmelsen siger ikke klart, om den pågældende beføjelse kan udøves direkte af de myndigheder, der i medlemsstaterne har kompetence til at tildele restitutionen, eller om det kun er medlemsstaterne selv, der kan anvende bemyndigelsen, dvs. de pågældende staters regeringer eller lovgivende organer alt efter forfatningen. Efter formuleringen kan det heller ikke afgøres, om de i stk. 1 omhandlede supplerende beviser kun »kan gøres obligatoriske« for eksportøren, såfremt Kommissionen eller Rådet udsteder forordninger herom, eller om det er medlemsstaterne, der skal anordne dette. Lige så lidt kan det afgøres, indtil hvilket tidspunkt disse beviser kan kræves.

Endelig fremgår det af artikel 4, stk. 1 sammenholdt med artikel 8, stk. 1 i forordning nr. 1041/67, at de nationale myndigheder kun kan kræve supplerende beviser, såfremt de også meddeler dette til Kommissionen. Skal det heraf udledes, at meddelelsen til Kommissionen er en yderligere betingelse for anvendelsen af artikel 4, stk. 1, således at den dér hjemlede beføjelse ikke kan udøves, hvis betingelsen ikke er opfyldt?

Da dette spørgsmål ikke kan besvares hverken ud fra formuleringen eller opbygningen af forordning nr. 1041/67 eller ud fra dennes formål, er artikel 4, stk. 1 også af den grund uden retsvirkninger.

3. Besvarelse af spørgsmålene

a) Spørgsmål 1. Udtrykket »til et tredjeland« i artikel 4, stk. 1 henviser ikke til »destination«, »bestemmelsesland« osv. Artikel 4, stk. 1 omhandler den såkaldte »Kreisverkehr«, dvs. tilfælde, hvor en vare eksporteres mod en høj restitution og genindføres i Fællesskabet mod en lavere importafgift, og desuden tilfælde, hvor restitutionen er højere end summen af fabrikationsomkostningerne og omkostningerne ved transport ud over tremilezonen. Artikel 4 har ingen betydning i de tilfælde, hvor det som i artikel 6, stk. 2 i forordningen nr. 876/68 og artikel 8, stk. 1 i forordning nr. 1041/67 ved siden af beviset for, at varen er udført fra Fællesskabet, også skal godtgøres, at den har nået sin destination. Beviset for importen i artikel 4 supplerer nemlig ikke beviset for ankomsten til destinationen (artikel 6, stk. 2 i forordning nr. 876/68) men alene beviset for, at eksport har fundet sted (artikel 6, stk. 1 i forordning nr. 876/68).

Efter artikel 4, stk. 1, sidste pkt. skal beviset for, at varen er blevet importeret til et tredjeland, føres i overensstemmelse med artikel 8, stk. 1 i forordning nr. 1041/68, dvs. med bevismidler, der alene godtgør, at varen er nået frem til et tredjeland, men derimod ikke principielt siger noget om, hvorvidt der findes en køber i dette land. Ordene, »... at det pågældende

produkt er blevet importeret til et tredjeland«, i artikel 4, stk. 1 i forordning nr. 1041/67 betyder altså et hvilket som helst tredjeland og ikke nødvendigvis destinationslandet i den i artikel 8, stk. 1 i forordning nr. 1041/67 anførte betydning.

b) Spørgsmål 2. Af besvarelsen på det første spørgsmål fremgår det allerede, at varen heller ikke skal være bragt i fri omsætning i et tredjeland. Udtrykket »har nået destinationen« betyder ikke mere end lige netop »nå«. Dette ord er udtryk for et rent faktisk kriterium, der ikke kan ligestilles med det retlige »at være bragt i fri omsætning«.

Hverken sagsøgte i hovedsagen eller Kommissionen mener, at det er et væsentligt spørgsmål, om varerne er bragt i fri omsætning. Domstolens dom af 27. oktober 1971 i sag 6/71 (Recueil, s. 823) angår ikke ordningen efter forordning nr. 1041/67 men den tidligere, helt anderledes retsstilling i overgangsperioden. De regler, som Domstolen da tog stilling til, indeholdt ingen legal definition af udtrykket »eksport til tredjelande», der dengang skulle afgrænses fra udtrykket »eksport til medlemsstater». Derfor kan denne dom ikke finde anvendelse på de relevante retsregler i nærværende sag.

c) Spørgsmål 3. Artikel 6, stk. 2 i forordning nr. 876/68 kan ikke fortolkes således, at produktet kun kan anses for at have nået sin destination eller sit bestemmelsessted, såfremt det dér er blevet bragt i fri omsætning. Udtrykket »nå« har altså samme betydning som »ankomme« og udtrykker kun en fysisk, faktisk kendsgerning, dvs. afslutningen af en transport.

d) Spørgsmål 4. Uenigheden mellem parterne i hovedsagen om, hvem der egentlig er eksportøren, har ikke foranlediget »Finanzgericht« til noget spørgsmål. Dette er selvfølgelig, fordi Finanzgericht har betragtet det som helt åbenbart, at den restitutionsberettigede eksportør kun kan være den, der i den i artikel 1 i forordning nr. 1041/67 anførte betydning angiver varerne til udførsel. Er der tale om en forudfastsat restitution, udpeges destinationen allerede, når begæringen om eksportlicens indgives. Udtrykket »har nået den destination ...« i artikel 6, stk. 2 i forordning nr. 876/68 eller »destinationslandet« i artikel 8, stk. 1 i forordning nr. 1041/67 kan ikke defineres under henvisning til begivenheder, der indtræffer senere end det øjeblik, hvor produktet når sin destination, og ligger uden for den restitutionsberettigedes indflydelsessfære. Disse udtryk har i forordning nr. 804/68 samme indhold og betydning som i forordningerne nr. 876/68 og 1041/67.

e) Spørgsmål 5. Dette spørgsmål, hvormed Domstolen anmodes om at anvende fællesskabsretten på sagens konkrete omstændigheder, bør omformuleres således:

»Har det for kriteriet, at »produktet har nået destinationslandet«, i artikel 8, stk. 1 i forordning nr. 1041/67 og »nået destinationen« i artikel 6, stk. 2 i forordning nr. 876/68 nogen betydning, at den restitutionsberettigede ved, at hans købere eller dennes købere eller en senere erhverver af varen har til hensigt at transportere eller faktisk transporterer varen til et andet tredjeland, efter at den har nået destinationslandet?»

Men selv om dette skulle være tilfældet, vidste sagsøgeren i hovedsagen, før sagen blev anlagt ved Finanzgericht, intet om, at smørret efter at være ankommet til Marokko (som hævdet) var blevet solgt til Tjekkoslovakiet af firma Brabania og sendt til Polen.

Inden for rammerne af de her omhandlede fællesskabsbestemmelser er det alene den vej, varen tilbagelægger, der er afgørende. I verdenshandelen er det normalt, at de kontraherende parter kan befinde sig i forskellige lande i verden, også lande, hvortil varen aldrig kommer. De omhandlede forordninger taler kun om destination« og ikke om »købers land«.

B — *Sagsøgte i hovedsagen* har gjort gældende, at det, når det, i betragtning af

afstanden mellem Fællesskabets markeder og destinationen samt særlige importbetingelser i visse destinationslande (transportomkostninger, gældende markedspriser i disse lande), er nødvendigt med regler om, at restitutionens beløb kan fastsættes forskelligt alt efter destinationen, er en kendsgerning, at en restitution, der er fastsat under hensyntagen til disse særlige omstændigheder, ikke vil opfylde sit formål, medmindre produktet også faktisk når frem til markedet i dette land. Det er ikke tilstrækkeligt, at varen kun fysisk bringes frem til destinationslandet for herefter, uden at være blevet integreret i dette lands økonomi, at bringes til et andet tredjeland, hvor der hersker andre markedsvilkår. Om varen, efter at være bragt ind på dette marked, ikke forbliver i destinationslandet, er uden betydning (jf. Kommissionens svar i JO. C 38, 1970, s. 2). Dette gælder for fortolkningen både af udtrykket »nået den destination« i artikel 6, stk. 2 i forordning nr. 876/68 og af udtrykket »importeret til et tredjeland« i artikel 4, stk. 1 i forordning nr. 1041/67.

Såfremt ordene »udførsel til tredjelande«, som i forordning nr. 19/62 og i betragtningerne til forordning nr. 804/68 alene er udtryk for, at varen forlader Fællesskabet, også omfatter varens ankomst på markedet i tredjelandet (jf. dom af 27. oktober 1971 i sag 6/71 (Recueil 1971, s. 823)), følger dette så meget des mere af affattelsen af artikel 6, stk. 2 i forordning nr. 876/68, der forudsætter, at varen har nået sin destination, altså opstiller en ekstra betingelse. Man kan derfor i intet tilfælde stille ringere krav til udtrykket »nået destinationen« end til udtrykket »eksport til tredjelande«.

Hvis restitutionens beløb er blevet fastsat under hensyn til destinationen, må det bevis, der stilles som betingelse for restitutionens udbetaling, være en godtgørelse af, at varen er importeret til destinationslandet. Ordene i artikel 4, stk. 1 i forordning nr. 1041/67 »importeret til et tredjeland« er ikke til hinder herfor. Det drejer sig nemlig om en generel formulering omfattende de tre tilfælde, der er nævnt i bestemmelsen, og hvor der eventuelt kan kræves bevis for importen. Begrebet import til en destination er en underafdeling af begrebet import til et tredjeland.

Det supplerende bevis skal forhindre misbrug. Når man ved fastsættelsen af restitutionsbeløbene har taget hensyn til afstanden til importlandet og markedsvilkårene på de forskellige destinationer, ville det faktisk være vanvittigt samtidig at slå sig til tåls med et bevis for eksport til et hvilket som helst tredjeland. Det er et almindeligt anerkendt retsprincip, at den, der gør en rettighed gældende, også må godtgøre de betingelser, hvorunder rettigheden indrømmes, i det omfang der er tvivl i så henseende.

C — *Kommissionen* har anført følgende:

1. Om betingelserne for rettens erhvervelse

Ved »destination« skal forstås det sted, hvortil eksporten skal stimuleres ved hjælp af en differentieret restitutionssats. I den eksportlicens, som blev udsendt til sagsøgeren i hovedsagen, var »destinationen« begrænset til »Algeriet, Marokko og Tunesien«.

Det kan ikke anerkendes, at fællesskabsretten ikke stiller andre betingelser til begrebet, at produktet skal »nå« sin »destination«. En sådan opfattelse bygger nemlig på en isoleret og formel vurdering af de omhandlede bestemmelser og frakender det økonomiske formål med de differentierede restitutioner enhver betydning som fortolkningsbidrag.

Muligheden for at differentiere restitutionens beløb efter »destinationen« blev skabt for at gøre det lettere at afsætte varer fra Fællesskabet på markeder, hvor de med det normale restitutionsbeløb ikke ville kunne vinde indpas som følge af de dér gældende særlige konkurrencevilkår. Under denne synsvinkel er destinationen for en vare, for hvilken restitutionen kan differentieres, ikke destinationslandets

højhedsområde i territorial- eller toldretlig henseende men det heraf omfattede marked. Varen skal altså faktisk komme på markedet. Dette er i øvrigt formålet med og begrundelsen for restitutionsreglerne under den fælles markedsordning for mælk og mejeriprodukter. Forskellen mellem priserne i og uden for Fællesskabet, som restitutionerne skal dække, kan selvfølgelig kun udfindes ved betragtning af de markeder, hvor disse priser anvendes.

Det samme gælder, hvor restitutionen kan fastsættes forskelligt. Kommissionen kan fastsætte et restitutionsbeløb, der generelt skal anvendes for samtlige tredjelande, og lade eksportøren vælge det marked, hvor det eksporterede produkt skal endeligt afsættes. Kommissionen kan dog også tilpasse restitutionsbeløbet efter den særlige markedssituation i et eller flere tredjelande med det formål at erobre eller bevare dette marked for Fællesskabets eksport. Når det væsentligste formål med reglerne for restitutionens beregning således er en stimulering af afsætningen, er det ulogisk at fortolke artikel 6, stk. 2 i forordning nr. 876/68 efter andre kriterier. Kravet om bevis for, at varen har nået »destinationen«, lader sig let forklare ved Kommissionens ønske om ikke at yde særskilt støtte, medmindre det herved tilsigtede mål kan nås. Når målet er afsætning i destinationslandet, er destinationen nået i den i artikel 6, stk. 2 anførte forstand, når varen er blevet afsat på dette marked.

Forudsætningen for, at EF-smør faktisk bringes på markedet i Marokko, er, at det importeres til dette land. Dette forudsættes også klart i artikel 3 i forordning nr. 876/68, der kræver, at priserne i bestemmelseslandet fastsættes under hensyntagen til »de gunstigste priser ved ind førsel«, som konkurrenterne anvender. Opfyldelsen af toldformaliteterne ved importen til bestemmelseslandet giver fællesskabssmørret adgang til markedet i dette land. Disse formaliteter kan dog ikke ligestilles med selve salget men højst anses for et ydre og afkræfteligt tegn herpå. Hvilke ekstra betingelser der må være opfyldt, for at det kan hævdes, at varen har nået destinationen, afhænger af en vurdering af den enkelte sags konkrete omstændigheder. Det er ikke altid et ufravigeligt krav, at varen skal være forbrugt i bestemmelseslandet, da Kommissionen kun har stillet denne betingelse i visse undtagelsestilfælde. Hvad angår sagsøgeren i hovedsagen var varen nok nået frem til marokkansk territorium men ikke til det derværende smørmarked. Denne opfattelse er i overensstemmelse med, hvad Domstolen har givet udtryk for i sag 6/71 (nævnt foran), hvorefter en restitutionsberettigende eksportforretning ikke må betragtes som en fortsat kæde af formalia, der kan afbrydes efter behag, men tværtimod som en i økonomisk og restitutionsmæssig henseende uopdelelig procedure, der skal muliggøre salg af et produkt fra Fællesskabet på et fremmed marked, hvortil det har adgang takket være den restitution, der gør det konkurrencedygtigt.

2. Om bevismidlerne

Da Kommissionen skulle fastsætte kravene til beviset for, at varen faktisk har »nået destinationen«, stod den over for den vanskelige opgave at finde et middel til at sikre, at de differentierede restitutioner nu også kun blev udbetalt for de eksportforretninger, for hvilke de var fastsat. For ikke at forhindre restitutionsordningens funktionsdygtighed måtte Kommissionen desuden undgå, at der blev stillet uopfyldelige krav. Artikel 8 i forordning nr. 1041/67 kræver som bevis for, at den eksporterede vare i henhold til artikel 61, stk. 2 i forordning EØF nr. 876/68 har »nået« den destination, for hvilken en differentieret restitution er blevet tildelt, at der fremlægges visse dokumenter til godtgørelse af varens ankomst til bestemmelseslandet. Derimod kræves der kun undtagelsesvis bevis for, at varen er blevet forbrugt på destinationen. Artikel 8, stk. 1 i nævnte forordning giver dog de kompetente myndigheder i medlemsstaterne mulighed for at foranstalte undersøgelser, der går ud over den blotte kontrol med,

at varen er ankommet til bestemmelseslandet, og dertil i givet fald at kræve ekstra beviser: for eksempel kan der foranstaltes undersøgelser og kræves bevis vedrørende produktets salg, hvis der er grund til at mene, at restitutioner er erhvervet svigagtigt.

Det følger af det anførte, hvorledes spørgsmålene må besvares. Særligt hvad angår artikel 4, stk. 1 i forordning nr. 1041/67 kan det tilføjes, at det klart fremgår af betragtningerne til denne forordning, at nævnte artikel skal sætte medlemsstaternes kompetente myndigheder i stand til at bekæmpe det misbrug, som restitutionsordningen kunne give anledning til, eksempelvis såfremt restitutionen og importafgiften for et og samme produkt er af forskellig størrelse, eller såfremt »de eksporterede produkters karakteristika« søges udnyttet således, at produktet angives til eksport under en position i restitutionstariffen, der indebærer en betragtelig støtte, og dernæst genimporteres under en anden position med ingen eller kun ringe importafgift, eller såfremt der er tvivl om, hvorvidt der afsluttes en egentlig forretning (medlemsstaterne er bemyndiget til at kræve bevis for de omstændigheder, under hvilke varen har forladt Fællesskabets område og er ankommet til destinationslandets nationale område).

Hvis der kun havde været tale om en restitution, hvis beløb ikke kunne fastsættes forskelligt, havde det ikke været nødvendigt at præcisere de nærmere krav til beviset for, at import har fundet sted, da dette spørgsmål allerede er løst i artikel 8, stk. 1. Henvisningen til denne bestemmelse i artikel 4, stk. 1 in fine har alene været nødvendig af hensyn til andre restitutionsansøgninger, med hensyn til hvilke der ikke findes tilsvarende bestemmelser. Samtlige restitutionsansøgninger er således undergivet de samme materielle og formelle regler.

I det offentlige retsmøde den 7. april 1976 har sagsøgeren i hovedsagen, repræsenteret af advokat Wendt, Hamburg, og Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, repræsenteret af sin juridiske rådgiver Kalbe som befuldmægtiget, afgivet mundtlige indlæg.

Generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 19. maj 1976.

Præmisser

1 Ved kendelse af 13. november 1975, indgået på Domstolen den 17. december s.å., har Finanzgericht Hamburg i medfør af EØF-traktatens artikel 177 forelagt en række præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af artikel 4 i Kommissionens forordning nr. 1041/67/EØF af 21. december 1967 om de nærmere regler for anvendelse af eksportrestitutioner for de produkter, for hvilke der gælder en ordning med fællespriser (EFT-specialudgave 1967, s. 298; org. ref. JO 314 1967, s. 9);

disse spørgsmål er rejst under en retssag, der drejer sig om, hvilket eksportrestitutionsbeløb der skal betales for et parti tysk interventionssmør, som har været udlosset i Casablanca og dernæst videresendt til en polsk havn, hvor det skulle leveres til en tjekkisk køber;

for denne eksportforretning udbetalte sagsøgte i hovedsagen det på eksportdagen for alle tredjelande gældende grundrestitutionsbeløb, selv om der til sagsøgeren i hovedsagen var blevet udstedt en eksportlicens — med forudfastsat restitution — for Marokko, Algeriet og Tunesien, dvs. destinationer, som gav ret til et højere beløb.

2 Det første spørgsmål er, om artikel 4, stk. 1 i forordning nr. 1041/67/EØF i den i 1971 gældende affattelse — hvorefter medlemsstaterne i visse tilfælde under hensyntagen til bl.a. de eksporterede produkters karakteristika og eksportmarkederne, udover beviset for, at produktet havde forladt Fællesskabets geografiske område, kunne kræve bevis for, at det pågældende produkt var blevet importeret til et tredjeland — skal fortolkes således, at også den i artikel 4 i forordning nr. 876/68 omhandlede »destination« (Bestimmungsgebiet), for hvilken restitutionen er fastsat til et forskelligt beløb, kan betragtes som tredjeland;

såfremt dette første spørgsmål besvares bekræftende, er det andet spørgsmål, om det i artikel 4, stk. 1 i forordning nr. 1041/67/EØF anførte kriterium, at »det pågældende produkt er blevet importeret til et tredjeland«, medfører, at nævnte produkt i toldretlig henseende skal være bragt i fri omsætning, eller om det er tilstrækkeligt, at varen, efter at være blevet indladet på skib, udlosses i en havn på den ikke-europæiske destination og efter oplagring og omladning føres ind i et europæisk tredjeland på et andet skib;

såfremt det første spørgsmål besvares benægtende, er det tredje spørgsmål, om artikel 6, stk. 2, første punktum in fine i forordning (EØF) nr. 876/68, der bestemmer, at restitutionen »ved anvendelse af bestemmelserne i artikel 4 ydes ... på de i stk. 1 nævnte betingelser, forudsat at det godtgøres, at produktet har nået den destination, for hvilken restitutionen var fastsat«, skal fortolkes således, at varen på destinationen i toldretlig henseende skal være bragt i fri omsætning, eller om det er tilstrækkeligt, at varen, efter at have været indladet på skib, udlosses i en havn på den ikke-europæiske destination og efter oplagring og omladning føres ind i et europæisk tredjeland på et andet skib;

såfremt det i sprøgsmål 2 og 3 indeholdte alternative spørgsmål besvares bekræftende, er det fjerde spørgsmål, om det kriterium, at produktet skal være importeret til et tredjeland (artikel 4, stk. 1 i forordning nr. 1041/67/EØF), henholdsvis, at varen skal have nået »destinationen« (Bestimmungsgebiet) (artikel 6, stk. 2 i forordning (EØF) nr. 876/68), også er opfyldt, såfremt den endelige bestemmelse for varen ifølge den pågældende købekontrakt, allerede før eksporttoldformaliteterne i betydningen af artikel 1, stk. 2 i forordning nr. 1041/67 var opfyldt, var, ikke den i henhold til artikel 6, stk. 2 i forord-

ning (EØF) nr. 876/68 fastsatte destination, men et andet europæisk tredjeland med lavere restitutionssats og faktisk også er transporteret dertil via omvejen over det i eksportlicensen anførte ikke-europæiske tredjeland;

det femte spørgsmål er, om det for fortolkningen af den under spørgsmål 2, 3 og 4 nævnte artikel 4, stk. 1 i forordning nr. 1041/67 og artikel 6, stk. 2 i forordning nr. 876/68 har nogen betydning:

a) om den restitutionssøgende eksportør på det afgørende tidspunkt havde kendskab til, at varen endeligt skulle bringes ind i et europæisk tredjeland;

b) om en af de i de pågældende købekontrakter deltagende købere eller sælgere var hjemmehørende på den ikke-europæiske destination eller havde en filial der.

3 Disse spørgsmål omhandler først og fremmest restitutionsordningens formål, hvorfor de vil være at besvare under ét.

4 Artikel 17, stk. 1 i Rådets forordning nr. 804/68 af 27 juni 1968 om den fælles markedsordning for mælk og mejeriprodukter (EFT-specialudgave 1968 (I), s. 169; org. ref. JO L 148, 1968, s. 13) bestemmer, at der »for at muliggøre udførsel af de i artikel 1 anførte varer ... på grundlag af de priser, som i den internationale handel gælder for de i artikel 1 omhandlede varer, kan [ske udligning af] forskellen mellem disse priser og priserne inden for Fællesskabet ... ved en eksportrestitution«;

i henhold til denne artikels stk. 2, andet punktum kan restitutionen »differentieres alt efter destinationen«;

det samme gælder efter artikel 4 i Rådets forordning nr. 876/68 af 28. juni 1968 om fastsættelse af de almindelige regler for ydelse af eksportrestitutioner for mælk og mejeriprodukter og om kriterierne for fastsættelse af restitutionsbeløbet (EFT-specialudgave 1968 (I), s. 226; org. ref. JO L 155, 1968, s. 1), »når situationen i den internationale handel eller særlige krav på visse markeder gør dette nødvendigt«;

artikel 6, stk. 2 i samme forordning bestemmer, at restitutionen »ved anvendelse af bestemmelserne i artikel 4 ydes ... på de i stk. 1 nævnte betingelser, forudsat at det godtgøres, at produktet har nået den destination, for hvilken restitutionen var fastsat«.

5 Differentieringen af restitutionsbeløbet efter produkternes destination begrundes i fjerde betragtning i forordning nr. 876/68 med »afstanden mellem markederne i Fællesskabet og i bestemmelseslandene, og ... de særlige importbetingelser i visse« af disse;

det fremgår af artikel 4 og af betragtningerne til den førnævnte forordning, at restitutionens størrelse afhænger af vilkårene på det marked, hvor produktet skal afsættes, og altså af, at importen faktisk gennemføres til det fastsatte bestemmelsesland;

differentieringen af restitutionsbeløbet udspringer af viljen til at tage hensyn til de karakteristika, der er særlige for hvert importmarked, hvor Fællesskabet ønsker at spille en rolle.

6 Hvis det var tilstrækkeligt for udbetalingen af en højere restitution, at varen blot blev udlosset, ville meningen med ordningen med differentierede restitutioner blive underkendt, ligesom der ville blive skabt mulighed for omgåelser i samhandelen til skade for Fællesskabets interesser;

det er derfor nødvendigt, at varen bliver fortoldet og bragt i fri omsætning på destinationen;

spørgsmålet, om varen har nået markedet på destinationen, kan kun besvares ud fra objektive kriterier.

7 Sagsøgeren i hovedsagen er i tvivl vedrørende gyldigheden og fortolkningen af artikel 4 i forordning nr. 1041/67;

det er imidlertid klart, at der i nævnte forordnings sammenhæng ved udtrykket »medlemsstaterne« skal forstås de myndigheder i medlemsstaterne, som det påhviler at udbetale eksportrestitutionerne;

når derhos henses til vanskeligheden ved udtømmende at opregne de omstændigheder, der kan betragtes som tilstrækkeligt bevis for, at eksport til tredjeland har fundet sted, har Kommissionen ikke overskredet sine beføjelser ved at bemyndige medlemsstaterne til at kræve det i artikel 4 anførte bevis.

Vedrørende sagsomkostningerne

8 De udgifter, der er afholdt af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, der har indgivet indlæg til Domstolen, kan ikke godtgøres;

da retsforhandlingerne i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse vedrørende sagsomkostningerne.

På grundlag af disse præmisser,

kender

DOMSTOLEN

vedrørende de spørgsmål, som Finanzgericht Hamburg ved kendelse af 13. november 1975 har forelagt den, for ret:

1. **artikel 4, stk. 1 i forordning nr. 1041/67 er en bestemmelse med almen rækkevidde, som finder anvendelse med hensyn til alle restitutioner, også de som differentieres alt efter produkternes destination;**

2. **nævnte artikel skal fortolkes i sammenhæng med artikel 6 i forordning nr. 876/68 og medfører, såfremt restitutionsbeløbet differentieres, at varen skal være fortoldet og bragt i fri omsætning på destinationen;**

3. **spørgsmålet, om varen har nået markedet på destinationen, kan kun besvares ud fra objektive kriterier, hvorfor det er unødvendigt at efterprøve, om den restitutionssøgende eksportør på det afgørende tidspunkt vidste, at varen til slut skulle bringes til et andet land.**

Lecourt Kutscher O'Keeffe Donner Mertens de Wilmars

Pescatore Sørensen Mackenzie Stuart Capotorti

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 3. juni 1976.

A. Van Houtte
Justitssekretær

R. Lecourt
Præsident